

ומסקינן: תיקו!

מתניתין:

בעי רבי יצחק נפחא: אברין שמירדן בצידוי המערכה, אצל העצים שעל המזבח, מהו?

הקומץ — מיעוטו מעכב את רובו, שאם חסר ממנו אפילו כל שהוא פסול הוא.

ומבארים לבעייתו של רבי יצחק: אליבא דמאן דאמר לקמן, בדין מקום הבזיכין, שהיכן שכתוב "על", כוונת הכתוב ליתנו על אותו מקום ממש, לא תיבעי לך, כיון שכתוב "על העצים", יש ליתנו ממש על העצים.

העשרון סולת של המנחה — מיעוטו מעכב את רובו.

היין שמביאים עם הקרבן לנסך על המזבח — מיעוטו מעכב את רובו.

כז-א כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר, "על" — בסמוך משמע. מאי — האם הכא נמי נאמר "על העצים", בסמוך לעצים, או דילמא "על העצים" דומיא ד"על המזבח" — מה התם "על המזבח" ממש, שהרי לא יתכן להקטיר שלא על גבי המזבח, אף הכא נמי "על העצים" ממש? (161)

השמן של המנחה — מיעוטו מעכב את רובו, שאם חסר כלשהוא משיעור היין והשמן הצריך באותה מנחה — פסולים הם.

הסולת והשמן שבמנחה — מעכבין זה את זה, שאם חסר אחד מהם פסולה.

הקומץ והלבונה — מעכבין זה את זה, שאם הקטיר אחד מהן בלא השני — פסולה המנחה (162).

ומסקינן: תיקו!

בדוקא.

שהובא בהערות לעיל, ואם כן מצד דין זה יהיה צריך גם בקומץ להקטירו "על העצים", וכמו באימורין, מכל מקום העדיף רבי אלעזר להסתפק מצד דרך הקטרה, משום שמצד טעם זה לא יחול כלל היתר על השיריים, ולא יהיה הקומץ מרצה כלל, אבל מצד דין הקטרת אימורין שבקומץ, לא היתה נפסלת המנחה בכך, ורק שלא קיים מצות הקטרת האימורין שנאמרה בקומץ]. וכן לענין אברים הספק הוא רק מצד הפסוקים, הואיל וודאי דרך הקטרה בכך, אולם הרמב"ם [פסוה"מ ב כו] כתב גם לענין אברים שסידרן תחת המערכה, שהוא בדין ספק, מאחר ויתכן שאין זה דרך הקטרה, ולכן כתב הקרן אורה לבאר, שגם הספק לענין קומץ יסודו הוא משום דרך הקטרה, כלומר שאם דרך הקטרה בכך, אנו מפרשים הפסוק ד"על העצים" שהוא לאו דוקא, ואם אין דרך הקטרה ברוך הרי הוא

161. הליקוטי הלכות מבאר שספק זה הוא בדרך אם תמצא לומר, כלומר שגם אם ננקוט ש"על העצים" הוא בדוקא, ותחת המערכה אי אפשר להקטיר, עדיין יתכן שבצידוי המערכה יהיה כשר. עוד כתב שם, שלכאורה כל ספק זה דצידי המערכה הוא רק לענין אברים, שבהם נאמר "על העצים", אבל לענין קומץ יהיה ודאי כשר, דאף על גב שתחת המערכה הוא ספק, הואיל ויתכן שאינו דרך הקטרה שם, מכל מקום בצידוי דרך הקטרה הוא, ולכן נסתפק רבי יצחק נפחא רק מכח פירוש הפסוקים, אולם הביא שהרמב"ם שם הביא ספק זה דצידי המערכה גם בקומץ.

162. הנה הלבונה היתה ניתנת בכלי שבו המנחה קודם הקמיצה, ויש לעיין האם העיכוב של

גמרא:

והוינן בה: **מאי טעמא מעכב הקומץ מיעוטו** את רובו?

ומשנינן: **אמר קרא "מלוא קומצו" תרי זימני** — שנה עליו הכתוב לעכב שלא יחסר ממנו כלום.

והוינן בה: **עשרון סולת שכתוב במשנה מיעוטו מעכב את רובו — מאי טעמא?**

ומשנינן: **אמר קרא "מסלתה" ודורשים** מהיתור של האות ה"א, **שאם חסרה כל שהוא פסולה.**

היין מיעוטו מעכב את רובו לומדים מזה שכתוב בנסכים **"ככה"**, ומשמע לעכובא.

השמן — מיעוטו מעכב את רובו:

שתי מנחות הן שיש בהן שמן, ובשניהם לומדים שהשמן מעכב: **שמן דמנחת נסכים** נלמד שמעכב, מזה שהתורה כתבה **"ככה"**, ושמן דמנחת נדבה נלמד שמעכב, מזה שאמר קרא **"ומשמנה"** ביתור ה"א לומר: **שאם חסר כל שהוא פסולה.**

השמן והסולת מעכבין זה את זה, ולומדים זאת מזה שכתוב **"מסלתה ומשמנה"**, ומשמע ששניהם צריכים להיות במנחה, וחזרה התורה וכתבה **"מגרשה"**, דהיינו סולת, **"ומשמנה"**, ללמד ששניהם מעכבים. [שכן הוא הכלל, כל דבר ששנה עליו הכתוב, אינו אלא לעכב].

הקומץ והלבונה מעכבין זה את זה נלמד

מזה שכתוב **"וקמץ מלוא קומצו... על כל לבונתה"**, ומשמע ששניהם צריכים להיות בהקטרה, וחזרה התורה וכתבה **"והרים ממנו בקמצו... ואת כל הלבונה אשר על המנחה"**, ללמד ששניהם מעכבים אחד את חברו, [וכמו שנתבאר גבי שמן וסולת].

מתניתין:

שני שעירי יום הכפורים, שנותנים עליהם גורלות אחד לה' ואחד לעזאזל, **מעכבין זה את זה**, שאי אפשר להביא אחד בלא השני.

שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה.

שתי חלות הבאים עם כבשי העצרת מעכבות זו את זו.

שני סדרין של לחם הפנים הערוכים על השולחן בשתי מערכות, שש חלות בכל אחת, **מעכבין זה את זה.**

שני בזיכין כפות שבהן לבונה הנתונים על שתי המערכות של לחם הפנים, **מעכבין זה את זה.**

הסדרין והבזיכין מעכבין זה את זה, שאם חסר אחד מהם, לא ישים על השולחן את השני לבד.

שני מינים של לחם שבקרבות הנזיר שמביא בגמר נזירותו, **שלושה מינים שבפרה** אדומה, עץ ארז ואזוב ושני תולעת, שמשליכין לתוך שריפת הפרה, **וארבעה מיני לחמים שבתודה**, **וארבעה מינים שבלולב**, **וארבע מינים שבמצורע**, צפורים ועץ ארז

לבונה הוא רק בהקטרה, או שהעיכוב נאמר גם לענין שיתן אותה בכלי קודם קמיצה, ומלשון

ואזוב ושני תולעת, כל אלו מעכבין זה את זה.

שני סדרין מעכבים זה את זה, נלמד מזה שכתוב בהם "חוקה".

שבעה הזאות שבפרה שמזה מדמה נכח פני אהל מועד מעכבות זו את זו.

שני בזיכין מעכבים זה את זה, נלמד מזה שכתוב בהם "חוקה".

שבע הזיות שעל בין הבדים ביום הכפורים⁽¹⁶³⁾, שבע שעל הפרכת, שבע שעל מזבח הזהב [מאותם קרבנות שמזין מהן על הפרכת ועל מזבח הזהב] מעכבות זו את זו שאם חסר הזיה אחת מהן לא כיפר.

הסדרין והבזיכין מעכבין זה את זה, נלמד מזה שכתוב בהם "חוקה".

שני מינים שבנזיר מעכבין זה את זה, נלמד מדכתיב בנזיר "כן יעשה" ומשמע עיכובא.

שלושה מינים שבפרה מעכבים זה את זה, נלמד מזה שכתוב בהם "חוקה".

גמרא:

שני שעירי יום הכפורים שלמדנו במשנה שמעכבין זה את זה נלמד מזה שכתוב בהם "חוקה" ומשמע עיכובא. [וכמו שאמר רב לעיל דף י"ט—א', כל מקום שכתוב "חוקה" אינו אלא לעכב].

ארבעה לחמים שבתודה מעכבין זה את זה, נלמד מדאיתקש תודה לנזיר, דכתיב "על זבח תודת שלמיו", ואמר מר: "שלמיו" מיותר הוא לרבות שלמי נזיר שדינו כתודה לענין שיעור הסולת והשמן שבלחם שהנזיר מביא, וכיון שהוקש נזיר לתודה, דינו כתודה גם לענין עיכובא.

שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה נלמד מזה שכתוב בהם לשון "הויה", שכתוב "קדש יהיו לה' לכהן", ו"הויה" משמע שזה מעכב.

וארבעה מינים שבמצורע מעכבין זה את זה, נלמד מהא דכתיב "זאת תהיה תורת המצורע", ו"תהיה" משמע עיכובא.

שתי חלות מעכבין זה את זה, נלמד מזה שכתוב בהן לשון "הויה", שכתוב "סולת תהינה".

וארבעה מינים שבלולב מעכבין זה את זה, נלמד מזה שכתוב בהם "ולקחתם" ודרשינן:

המשנה נראה קצת שרק בהקטרה מעכב.

הגרי"ז [רי"ז הלוי עמ' 96] מבאר שיש חילוק גדול בין הדין עיכוב שנאמר ב' הזאות, ובין העיכוב שנאמר ב' הזאות, שבו' הזאות מאחר שנאמרו בפסוק בתורת מספר שבע, "שבע פעמים", אם כן כל שלא היזה ז' הזאות, הרי זה כמו חצי קומץ, שלא עשה כלום בזה, מה שאין כן במתן ד', שלא נאמרו בפסוק כמספר ארבע, אלא נאמר שצריך ליתן על קרנות מזבח הפנימי, וממילא ידענו שהן יחד ארבע, ועל כן אמנם

163. כתב הרש"ש, שגם ההזאה אחת למעלה שעל בין הבדים ושעל הפרוכת שביום הכפורים, היתה מעכבת. עוד הביא רש"י [לקמן בגמרא] מסוגיא דזבחים, שגם הד' הזאות שהיו על קרנות מזבח הפנימי בכל חטאות הפנימיות, הן מעכבות זו את זו, ועיין ברש"ש שנתן טעם מדוע המשנה לא הזכירה דינים אלו גם כן. והנה

מיתיבין: תניא: ארבעה מינים שבלולב, שנים מהן האתרוג והלולב עושין פירות, ושנים מהם ההדס וערבה אין עושין פירות. העושין פירות יהיו זקוקין לשאין עושין פירות, ושאין עושין פירות יהיו זקוקין לעושין פירות, ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהיו כולן באגודה אחת [מלבד האתרוג] (166).

וכן ישראל אפילו כשהן מתענים ומתפללים, אינם בהרצאה, שאינם נענין עד שיהיו כולן

שתהא לקיחה תמה [שלימה] שיקח ארבעתן כאחד (164).

אמר רב חנן בר רבא: לא שנו שארבעה מינים שבלולב מעכבים זה את זה, אלא שאין לו את כל ארבעת המינים, ואז אינו יוצא, כיון שלא נטל את כולם. אבל יש לו ארבעה מינים ונטלם כאחד, אלא שלא אגדם באגודה אחת, אין מעכבין זה את זה, ויצא (165).

בפני עצמה, אלא כולם יחד מצוה אחת הן [כלשון הרמב"ם], ועל כן מעכבות זו את זו, אבל עדיין יכול ליטלם כל אחד בפני עצמו, והרמב"ם [לולב ז' ו] גם כן פסק כשיטה זו, אלא שהצריך שיהיו כולם מצויים אצלו ברשותו, אבל אם היה לו רק מין אחד ונטלו, ואח"כ הביאו לו שאר המינים ונטלן לא יצא, אלא צריך לחזור וליטול שוב את המין הראשון, וכתב הקרן אורה שכדבריו משמע מלשון רב חנן בר רבא, שחילק בין יש לו ובין אין לו, ולא חילק בין נטל כולם ובין נטל מקצתם, הרי שהדבר תלוי בזה שיש לו וכולם מצויים אצלו יחד, ובין אין לו את כולם יחד, והגר"א [תרנא יב] פירש בדעת הרא"ש, שצריך גם כן שיהיו כולם נמצאים לפניו כשנוטל אחד מהם, ואם לא כן, אינו חשוב "לקיחה תמה", והביאור הלכה שם הוסיף, שאפילו אם נחלוק על כך, מכל מקום צריך שלא יפסיק בדיבור ביניהם מן התורה, כדי שיהיה נחשב לקיחה אחת.

166. העיר הרש"ש ממה שלמדנו בסוכה [לד] שהאתרוג אינו עם הג' מינים באגודה אחת, ואם כן כולן הוא לא בדוקא, והב"י [תרנא] הביא בשם הארחות חיים שכתב בשם הירושלמי, שאם נטל כל הד' מינים ביד אחת [אפילו לא אגדן כאחד] לא יצא.

למדנו מפסוקים שהם מעכבין אלו את אלו, מכל מקום אין זה כחצי דבר שלא עשה כלום.

164. החזו"א [או"ח קמט] כתב שלולא דרשה זאת, היה הדין שהשלשה הדסים גם כן אינן מעכבין זה את זה, וגם לפי האמת שהן מעכבין, מכל מקום אם יטול שלשה הדסים בזה אחר זה יוצא ידי חובתו, וכמו בשאר המינים [לשיטת הבה"ג המובאת בהערה הבאה], אולם אם יטול הדס אחד ג' פעמים ודאי לא יצא. עוד כתב שם, שגם לרבי יהודה שלולב צריך אגד, מכל מקום לענין אתרוג, מאחר שאינו עם הלולב באגודה אחת, אם כן יוכל ליטלו אפילו אחר גמר נטילת הג' מינים, וכמו בכל המינים לרבנן [לשיטת הבה"ג].

165. יש בדבר זה כמה שיטות בראשונים, התוס' הביאו בשם רבינו תם, שכל חידושו של רב חנן בר רבא הוא רק שלולב אינו צריך אגד, אבל עדיין צריך ליטלם יחד בבת אחת מן התורה משום "לקיחה תמה", [וכן דייקו כמה אחרונים מדברי רש"י], אולם בשם הלכות גדולות כתבו, שאפילו יטול כולם בזה אחר זה יצא, וביאר החזו"א [או"ח קמט א], שלפי זה למדנו מהדרשה ד"לקיחה תמה", שהד' מינים אין הם כארבע מצוות נפרדות, שיכול לקיים אחת מהן

הא דתנן במתניתין: **שבע הזאות שבפרה מעכבות זו את זו** נלמד מזה שכתוב בפרשת פרה "חוקה".

שבע הזאות שעל בין הבדים ושעל מזבח הזהב ושעל הפרוכת מעכבות זו את זו, מנלן?

הני הזאות **דיום הכפורים** מעכבין זה את זה, נלמד מדכתיב בהם "חוקה".

ודפר כהן משוח ודפר העלם דבר של צבור ודשעירי עבודת כוכבים שמזין מהם על הפרוכת ועל מזבח הזהב, לומדים בהם שמעכבים, **בדתניא**: כתוב בפר העלם דבר של צבור "ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת" והיינו כאשר נעשה בפר כהן משיח שכתוב למעלה ממנו.

מה תלמוד לומר לומר הלא כל העבודות של פר כהן משיח, כתובים גם בפרשת פר העלם דבר, ולשם מה הוצרכה התורה לומר שעושים לפר העלם דבר, כמו לפר כהן משיח?

אלא לכך הוא בא: **לכפול בהזאות של פר העלם דבר**, וכאילו שנה הכתוב את סדר הזאותיו לומר:

שאם היסר אחת מן המתנות לא עשה כלום כז-ב [ומכאן למדנו עיכובא לפר העלם דבר. ובהמשך ברייתא זו יש דרשות ללמד עיכובא גם בפר כהן משיח ושעירי עבודת כוכבים, עיין רש"י כאן וגמ' זבחים ל"ט — א].

תנו רבנן: **שבע הזאות שבפרה אדומה שעשאן בין שלא לשמן בין שלא מכוונות**. שלא כנגד פתחו של היכל, הרי הן פסולות.

באגודה אחת, צדיקים ורשעים, שנאמר "הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה", ומשמע שכך יסדם, כדי שיהיו באגודה אחת.

וקשה לרב חנן, שהרי מבואר בברייתא להדיא, שארבעה מינים מעכב בהם שיהיו אגודה אחת?

ומתרצינן: מחלוקת **תנאי** היא אם מעכב האגוד.

דתניא: לולב בין אגוד בין שאינו אגוד עם שני המינים האחרים כשר. רבי יהודה אומר: **אגוד כשר, שאינו אגוד פסול!** ורב חנן סובר כתנא קמא.

מאי טעמא דרבי יהודה שאגוד מעכב? גמר לומד זאת מגזירה שוה "קיהח" — "קיהח", לולב מאגודת אזור שבפסח מצרים, שבשניהם נאמר "ולקחתם", מה להלן בפסח מצרים צריך שיהיו הקלחין של האזור באגודה, שהרי נאמר "אגודת אזור", אף כאן בלולב צריך שיהיו באגודה.

ורבנן שסוברים שלא צריך לאגוד הלולב עם שאר מינים, לא גמרי לא קיבלו מרבותיהם ללמוד את הגזירה שוה של "קיהח" — "קיהח".

והוינן בה: **כמאן אזלא הא דתניא: לולב מצוה לאוגדו** ביחד עם שני המינים האחרים, **ואם לא אגדו כשר: כמאן, אי כרבי יהודה לא אגדו אמאי כשר? אי רבנן, מאי מצוה** איכא באיגוד?

ומשנינן: לעולם רבנן היא, ומאי מצוה? — משום "זה אלי ואנוהו" שכך הוא נוי המצוה בלולב אגוד.